

סוף זמן קרי"ש

עש"ק מקץ
9:01

עש"ק ויגש 9:04

מאן דלא קרי קרי"ש בענתה
בגדיו הוא כל הווא יומא
הודק בלג סוף

בי"ה

מבני עיינות התאחדותנו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חברת יסודי התורה

פרשת מקץ

מס' שבועות יג: עד טו.

פרשת ויגש

מס' שבועות טז: עד יז.

תנ"א וא מן ליעם רב"י נחור"א
(ואו ר"א אכ"ר לנשיאותו אין ארבע חתומים)
מחבר רבינו שליט"א בסיום סוף קידושין

כ"ט בסלו תשס"ט

שנה י"א גליון י"א (תמי"ח)

מקץ

סמוך לבוקר

ויהי בבוקר ותפעם רוחו. למה דוקא בבוקר או ותפעם רוחו. הענין כי החלומות שאדם חולם עד חצות לילה עפ"י רוב אין בהם ממש, מחמת כי המאכלים שאכל ביום ובלילה עדיין לא נתאכלו, ועיניו בא עשן במוח האדם ועיניו חולם לו דברי הבלים הרבה, אך החלומות שאחר חצות לילה אחר שנתעכלו המאכלים ואו הרעיונות שקטים הם עפ"י רוב אמת. ח"ש וייקץ פרעה והנה חלום אך אילו ראה החלום בתחילת הלילה או לא היה חלוש כ"כ. אמנם יהי בבוקר לפי שחלום החלום סמוך לבוקר חזק ותפעם רוחו, כי החלום שבבוקר הוא אמת (כמאמרם ז"ל ברכות נ"ה): ג' חלומות מתקיימין חלום של שחרית וכו'.

כל המדה

אדם נידון ברי"ה

ועתה ירא פרעה איש נבן וחכם וכו'. הנה רבים מקשים מה ענין זה לפתרון החלום, אין זה אלא עצה ופרעה קראו רק לפתור החלום ולא לחיות לו ליעוץ. והענין דאחוו"ל (רי"ה ט"ו) בארבעה פרקים בשנה העולם נידון, בפסח על התבואה וכו', היינו אם זידיה שובע או רעב ח"ו, ואדם נידון ברי"ה. ואחוו"ל (שם י"א). ברי"ה יצא יוסף מבית האסורים, ואיך חלם לפרעה החלום של תבואה ברי"ה ולא בומנו בפסח, אלא ודאי משום שעיי"ז יבא טובה לאדם היינו ליוסף לחיות מלך. ח"ש יוסף עתה למה הראו לך החלום עתה ברי"ה ולא בפסח אלא כדי שיראה פרעה איש נ"ח וגו' ויגיע טובה לאדם ואדם נידון ברי"ה.

שישית יעקב

פוק ענה בך

אחרי הודיע אלהים אותך על כל זה. אין נבון וחכם כמון. על דרך משל, סוחר אחד מעיר קטנה בא לגור בעיר גדולה, ועשה לו שם חנות גדולה מסחרות רבות ויקרות, לימים הצטרפו בני העיר לגבות מס המלך והעריכו אותו ליתן עשרים שקלים, ויבא אליהם ויתאנו לומר מרע אתן מס גדול כזה, אמרו לו הלא עשיר אתה ונותנת היא הגדולה מכל החנויות אשר בעיר, אמר להם חי נפשי כי הסחרות אינם שלי רק לקחתים בהקפה, אמרו לו הרי פוק ענה בך כי באמת עשיר גדולה אתה, כי לולא בן איך יאמינו לך ויתן לך סחורה הרבה בהקפה מה שלא יתנו לאחרים. והנמשל הוא פרעה אמר ליוסף שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו, ואתה עשיר בחכמה ודעת, לכן תפתור לי את חלומי, ויען יוסף בענותנותו, בלעדי, אין החכמה משלי רק אלהים יענה את שלום פרעה, כי החכמה הוא ממנו יתברך, אתה חונן לאדם דעת וכו', ואחרי שמעו פרעה מיוסף חכמת הפתרון כי טוב פתה, אמרו לו גם אם כדברך מכל מקום חכם גדול אתה, כי כבר אמרו חז"ל (ברכות נ"ה ע"א), אין ה' נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר יהי חכמתא לחכימין, אם כן אחרי הודיע ה' אותך את כל זה ולא לחכמי מצרים, הרי מזה ראינו כי אין נבון וחכם כמון, לכן אתה תהיה על ביתי וגו'.

אחיל יעקב סוף נשא

ביורר האמת

ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו וגו'. יתכן על פי מ"ש מפרשים, שראובן ידע ששנאת האחים על

יוסף, הוא על שדיבר לשון הרע עליהם אל אביהם, לכן יעץ להם להשליכו לבור נחשים ועקרים, שיהיה זה לאות, אם אמת תפס דרך הנחש הקדמוני לדבר לשון הרע, או ימיתוהו הנחשים, אך אם כוונתו היה לשם שמים כדי שאביו יוכיחם, או יחיה, כמו שהיה באמת, לכן כשאמרו האחים אבל אשמים אנחנו וכללו את ראובן עמהם, שגם הוא באשמה ההוא שיעץ להשליכו לבור, לזה אמר הלא אמרתי אליכם לאמר, יראה גם שאמרתי אליכם להשליכו לבור, לא אמרתי כן רק לאמר לכם אל תחטאו בילד, כי הבור הזה יהיה לכם אות אמת כי נקי הוא מכל עון כילד, אבל ולא שמעתם, שאחרי שראיתם שלא הומת על ידי נחשים נתברר לכם שלא חטא לנגידכם, ולכן וגם דמו הנה נדרש וגו'.

מנחת שני

עלי קללתך

ויאמר אליהם יעקב וגו', יוסף איננו ושמעון איננו, ואת בנימין תקחו, עלי היוי כולנא. וקשה, ודוה מיותר, כי מי לא ידע אשר הצער של הגידר הבנים הוא על האב, ולמי יכאב יותר ממנו, והענין כי כאשר רצתה רבקה לשלוח את יעקב לקבל את הברכות מיצחק אביו, וחשש יעקב פן יקלל אותו אביו, אמרה אליו עלי קללתך בני, והנה אם נפרשהו לפי פשוטו, אשר כוונתה היתה שלא יקלל אותו, קשה, ודוה ליה למימר לא יקללך, אך הכוונה הוא כי רבקה הודיעה ליעקב שלא יבא עליו צרות כי אם ג' אלו הרמזים במלת עלי, צרת עשו, צרת ליבן, צרת יוסף. ומלת עלי היא ר"ת, עשו ל"בן יוסף. ח"ש יוסף איך תקחו את בנימין הלא עלי היוי כולנא, יראה הלא אמי הודיעה לי ברוח הקודש שלא יבאו עלי צרות רק ג' אלו הרמזים במלת עלי ולא יותר, רק אחר כך כאשר השיבו אליו את שמעון ובנימין ולא הצטער עליהם רק זמן מעט, ראה שדבר אמת היה בפה אמו, אבל מקודם היה מתאונן על זה.

הרב"א מוילנא

טבע טוב

הן כסף אשר מצאנו וגו' השיבנו אליך וגו' ואיך נגנובו וגו' (מ"ד, ח). ולכאורה אין זה קל וחומר, כי הגביע היה שוה עולם ומלואו, כי חש ינחש בו. אמנם איכא פלוגתא (ב"ק ק"ג:) אי גניבת עבדים אסור, גם איכא פלוגתא (שם) אי שרי להחזיר אבידה לעכו"ם. והא בהא תליא, אי גניבת עבדים אסור שרי להחזיר אבידה, אי גניבת עבדים מותר אסור להחזיר אבידה. ו"א הן כסף השיבנו אליך, מוכח מזה דסברתני דשרי להחזיר אבידה לגוי - וא"כ אין נגנובו וכו'. ואפ"ל עוד ברבר שיחת ת"ח, דסבר דהא דגנובו הגביע הוא כדי להפרישו מע"ו, דוגמת גניבת התרפים לרחל. והשיבו לו הלא כסף השיבנו לו, ובוה גליו דעתני שאין אנו מחזיקים אותו לעכו"ם, כי אסור להחזיר אבידה לעכו"ם, וכיון שכן שאינו מוחזק בעינינו לגוי עובד עכו"ם, למה לנו לגנובו להפרישו מעכו"ם. והאמת כן היה, כי השבטים שבטו זה בודאי היו מכורים בצורה הקדושה שלו כי איש קדוש הוא ומקורו ממקור הקדושה, וטבע הטוב להכיב בטוב.

שפתי צדיקים

אוצר הגנוז

חלומות אם יש להן תוקף בהלכה

מצינו בדברי האחרונים מבוכה על דברי החלומות אם יש לנו להאמין בחלום או לא, ולכאורה נ"ר דיש לעשות עיקר מהחלומות כמו שמצינו בהרבה מקומות ודיצא פועל מהחלומות בתורה ובנביאים ובכתובים כמו אברהם אבינו ע"ה ויעקב אבינו ע"ה ולבן ויוסף הצדיק ופרעה ושר האופים ושר המשקים ודוד ואלוהי הנביא וכן שלמה המלך ע"ה ונבוכנצר ודניאל ע"ה וכאלה רבות שתלמו חלום ויצא לפועל אותו חלום וא"כ ש"מ דיש לחוש ולהאמין לדברי חלומות. אך לעומת זה מצינו להלך שאין ממשות בחלומות ומקרא מלא דבר הכתוב לא תשמע אל דברי הנביא או אל חולם החלום, וכן בישיעה (ס"ו כט) כתיב כאשר יחלום הרעב כו' וכאשר יחלום הצמא כו', וכן בירמיה (ס"ב כג) הנביא אשר איתו חלום יספר חלום ואשר דברי איתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר כו' וכן זכריה הנביא ע"ה (ז, ב) אמר וחלומות השוא ידברו ושלמה המלך ע"ה אחר שהוא ראה עיקר מהחלומות אמר בקהלת (ה, ב) כי בא החלום ברוב ענין וקול כסיל ברוב דברים ואמר עוד (שם פסוק ו) כי ברוב חלומות והבלים ודברים הרבה כי את האלהים ירא, ופרש"י שם בפסוק כי ברוב חלומות כו' אל תשמע אל חלום באופן שבהרבה מקומות ראינו שהחלום הוא עיקר כחזיון הנבואה ממש ויש מקומות שאמרו החלומות הם שקר ודבר כוזב והיררויים רעים, וכן בדברי רז"ל יש מקומות שותרים זה לזה דבפרק הוראה (נז, ב) אמרו חלום אחד משישם בנבואה ושם נאמרו כמה מימרות בעניני החלום שנראה דיש לחוש לדברי החלומות ואילו שם ב"פ הוראה (נה, ב) אמרו דכל החלומות הולכים אחר הפה וכן אמרו החלומות שוא ידברו וכן אמרו חלום דלא מפשרא כאיגרתא דלא מקרייא וכן אמרו אין חלום בלא דברים בטלים מכל הני משמע דאין לנו להאמין בדברי חלומות, ובגדלים (ת, א) לענין נדוהו בחלום משמע דיש עיקר בחלום ואילו בסנהדרין (ל, א) אמרו דברי חלומות לא מעלין ולא מורדין וכאלה רבות בדברי רז"ל ב"ש ובאגדות באופן שאין לנו הוכחה לא מהפסוקים ולא מדברי רז"ל אם נעשה עיקר מהחלומות או לא.

והנה מהר"י אברבנאל ז"ל בפירושו על התורה בפרשת מקץ (בהקדמה) נגרש מכל זה, וכתב דיש שני מיני חלומות יש חלום שהוא כולם דמיונות שבאים לאדם על ידי כח המדמה החיני או שהוא אוכל ושותה הרבה וע"י כח האכילה רבה עליו כח הדמיונות וההרהורים רבים, וכן להפכו אם הוא חלוש המוג וכן בחיותו חולה שכל אלו באים לידי חלומות לסיבת גופם דגורם להם מחשבות והרהורים רבים וע"י כך דעתם אינו מן הישוב וא"כ כל אלו החלומות הם שקר ודבר כוזב ועל אלו ועל אלו כיוצא באלו אמרו החלומות שוא ידברו, ויש מן החלומות שהם צודקים כי בהיות האדם פנוי מכל מחשבות שבעולם ולא יש לו שום סיבה הגורמת לו שיבא לידי מחשבות וכזה כשחלום חלום י"ל שהוא חלום אמיתי, ויש מין שלישי מהחלומות והוא הנבא לאדם מכת השפעת הנבואה כו' אית"ל, ושם ביאר הרב ז"ל דכל לגבי דין איכה נדע את הדר אשר לא דברו ה' ובמה יבדלו חלומות השוא מהחלומות הצודקים והשיב הרב לזה דיש ב' מיני אותות עצמים כדי לברר אם החלום הוא אמיתי או לא האות הראשון הוא התחלום הצודק והאמיתי יבא מסדר ונכון כו' אמנם השוא יבאו ממלי סדר ומבולבלים ובעיניו בדברים דאינם צודקים לחלום והאות הב' שהחלום החלום אם הוא חלום אמיתי ירגיש בעצמו התפעלות גדול מה שלא יתפעל מהדמיונים הכוזבים כי חלום אמיתי הוא כמו חזיון הנבואה שהחלום הנבואי יעשה רושם בנפש הנביא אית"ל יע"ש באורך.

מתולדותיו

נולד בשנת תקע"ד לאביו הרחיק רבי יהושע אשר, ויקרא שמו בישראל יעקב צבי ע"ש זקינו היהודי הקי וע"ש חותנו - זוקינו הרחיק רבי צבי הירש האלברשטט זע"א.

עוד בצעירותו בלט בקדושתו ובטהרתו שנוכח היתה על פניו, אביו אף התבטא עליו פעם שבנו זה "אינו פועל בטל כללי". בהגיעו לפרקו נשא לאשה את זוגי הצדקנית בת הגה"ח הנגיד ר' שלמה הלפרין מפניטשוב, ואף היה סמוך שנים אחדות על שולחן חותנו בפניטשוב.

מלבד אורת הקדושה שספג בבית אביו הקי נסע להסתופף בצל דודו הרחיק רבי נחמ"ל מבעה"ע, ובמיוחד הסתופף רבות בצל הרחיק רבי ישכר בער מראדושיץ זע"א, ובעצמו אף התבטא פעם שהיה רבו מובהק ורבות יסופר אודות ניסועו לראדושיץ.

לאחר הסתלקותו של המגיד מראדושיץ לשמי רום נסע להרה"ק רבי אלעזר מקאזניץ והסתופף רבות בצלו, לאחר הסתלקותו (בכ"ו סלוו טר"כ) ולאחר הסתלקות אביו הקי זע"א נעתר להפצרות המרובות וקיבל עליו את על הרבנות, למלא מקום אביו הקי בהנהגת העדה בפוריטוב. נלבי"ע ביום ה' פ' ויגש ב' לחדש טבת תרמ"ט בעיר פוריטוב ונטמן על יד אביו הקי.

התמנותו לרבנות

לאחר פטירת הרחיק רבי יהושע אשר מפאריסוב זע"א, ביום מ' לעומר, מיאן רבי יעקב צבי למלאות מקום אביו הקדוש בהגנת העדה, ואף לקראת ראש השנה שנהו לפוריטוב המוני ישראל לשהות בצל קורתו בימים הנוראים, מיאן לקבל על עצמו הנהגת העדה. ונסע לשהות את ימי ראש השנה בשידלובצא בצל קורתו של הרחיק רבי נתן דוד זע"א בנו של דודו הרחיק רבי ירחמיאל

מפשיטחא זע"א, משנדע להרה"ק משידלובצא אודות הגעתו של רבי יעקב צבי לשהות בצל קורתו בימי ראש השנה, שיגר בשליח מיוחד לומר לו שאף לא ירד מהעגלה עליה הגיע מפוריטוב לשידלובצא, ותיכף בבואו לשידלובצא יצא אליו הרחיק משידלובצא, והורה לו לחזור על עקבותיו, בהגיעו תרועמותיו עליו איך עושים דבר כזה "אידין קומען צו פארן און מילאט זיי איבער!". באין מנוס חזר הרחיק רבי יעקב צבי לפוריטוב וקיבל על עצמו כתר הנהגה. בליל ראש השנה טרם קידש על הכוס, התבטא באוני הקהל ואמר: "לא מחמת שהרה"ק מראדושיץ הורה לי לקבל על עצמי הנהגת העדה קיבלתי זאת על עצמי, ולא מחמת שהרה"ק משידלובצא הורה לי לעשות כן, אלא שכך שמעתי מן השמים שקבלתי את כוח ההשפעה של אבי הקדוש ויראתי לסרב". (מורא דתורא)

נכד היהודי הקדוש ז"ע

אודות בניו הקדושים של הרחיק רבי יהושע אשר זע"א, מסופר שראו את עצמם כבניו של הרחיק היהודי הקדוש זע"א בעצמו, ומשום כך אף נהגו לומר קדיש ביומא דהילוליה, וזאת משום מנשה שהיה, שאביהם הרחיק רבי יהושע אשר זע"א לא נפקד בושי"ק כמה שנים לאחר נישואיו, עד שבאחד הימים פנה אליו אביו היהודי הקדוש, ואמר לו, שיש לו להעמיד עוד ארבעה בנים בעולם, אך היות וכבר נתפשט לגמרי מהעולם הגשמי, ואינו שייך עוד לזה, לכן הוא נותן לו במתנה ארבעה תולדות אלו. ואז נולדו להרה"ק רבי יהושע אשר ארבעה בנים בזה אחר זה.

פועל ישועות

פעם הגיע אל הרחיק נגיד אחד מאנשי שלומו, שעסק במסחר רב היקף, ותינתן את מצוקתו באוני הרחיק שבעד כמה ימים עליו לפרוע לאדון הכפר וכן עתק של עשרת אלפים רובל, וכדרכם של הפריצים בימים ההם, אם לא יפרוע לו החוב בזמנו, אחת דינו להירקב בבית הבור ולגווע עד למוות, והן עתה אין בידו אפילו פרוטה אחת לפרוע לפרץ את חובו, וביקש הסוחר הנגיד את רשותו של הרחיק לברוח על נפשו ולנוס למדינה אחרת, להימלט מאימת הפרץ. מששמע הרחיק את דבריו נענהו לאמר לו שלא יסע בשום אופן, כי אם קיים חובו ליהדותו (מצב היהדות במדינה שרצה לברוח היה יורד מאד באותם הימים, וחשש על עתיד היהדות של אותו סוחר). אך אותו נגיד לא הרפה וחזר ושאל, רבי, האיך יתכן שלא אברח, ואשאר כאן במקום שנשקפת סכנה לחיי. נענה

היקולא דידיקיא

הרה"ק ר' יעקב צבי מפאריסוב זצ"ל
ב' טבת שנת תרמ"ט לפ"ק

לו הרחיק ואמר לו: "וכי לא שייך שהפריץ ישכח לכתוב את החוב על גליון, ובכך תיפטר מהחוב?" השיב הסוחר, כי לא יתכן כדבר הזה, כי הפריץ מקפיד מאד ברישומיו, ורושמים אצתו, אני והפריץ, כל החובות שבינינו. התרעם עליו הרחיק ואמר לו: "אני כבר אמרתי לך, עתה אם לא תשמע בקולי ותיסע, מר יהיה לך בזה ובבאי". פחד ורעה אחזו את הנגיד לשמע דברים כאלו ויצא ממנו הרחיק, ושוב לא יכל להמרות את פי הרבי וציוויו. בהגיע זמן הפרעון נקרא הסוחר על ידי הפריץ, ומה מאד נשתומם הסוחר לראות שהפריץ מנישן לו סכום ספק רב, באומרו אליו כי לפי החשבון שעשה זה עתה בין דמיו, נראה שטרם החזיר לו סכום רב, ולכן עתה הוא מחזיר לו את הסכום. מסתבר שהפריץ טעה בחשבונו ושכח לרשום החוב, ולפי זה נתן לו סכום זה, כשהגיע הנגיד הסוחר להרה"ק להביע תודתו על המופת התבטא בעונותנותו: הרי רק שאלתי אותך אם לא יכול להיות דבר זה.

עובד ביום ובלילה

אמרה לי אם יקניתי הרבנית ז"ל שאאזמ"ר הקדוש ז"ע מפאריסאוו אחר חתונתו יתיכף בעודו הי' רך בשנים מאוד הי' דרכו בקודש לשאוף טאבאק הרבה וגם לעשן (והיטיף) טוטיץ הרבה, וזקנתי ז"ל הי"ל היתה מוחה בו בזה מטעם שהיתה יריאה שלא יזיקו הדברים האלה לצריאותו ח"ו, ואז בא אליה בחלום זקני היהודי הקדוש וצאלה"ה והזהיר אותה למעשה"ש לא תהי' לו כנגד בשום דבר ותסכים לו לכל מה שברצונו הקדוש, והיא סיפרה החלום הזה לאבותיה ולאבי אמה הוא זקני הרב הצדיק הקדוש הי"ר שמאל צאלה"ה שהי' תלמידו של זקני היהודי הקדוש ז"ע והציעה לפניו את צורתו הקדושה שראתה בחלום, ואמר שכן היתה ממש צורתו הקדושה כמו שראתה, ועם כל זה זקני הקדוש מפאריסאוו זצ"ל לעת זקנותו פסק לגמרי מלעשן, וכמדומה שאמר הטעם מחמת ביטול הזמן, שבזמן זה יש לו יותר טוב לעשות (עטרת אבות).

שמעתי מכ"ק אאמ"ר הרב הקדוש (שליט"א) [מקובלעל] שמעו מפה קדוש אביו מרן מפאריסאוו צאלה"ה, פעם אחת בימי נערותו נפל בחולי קשה מאוד ר"ל, והוא הי' אז בבית חותנו בעיר פינטשוב וזה הי' עוד בחיי אביו ואמו וצאלה"ה, ונסעה אמו אליו לבקר וכאשר ראתה מצבו הקשה ליע תבהלה ופיה פתחה ואמרה ראש תחת ראש, ונסעה לביתה וסיפרה כל זאת לבעלה הוא כ"ק אאזמ"ר הרב הקדוש מרן יהושע אשר וצאלה"ה אבדי"ק זעלחוב, והשיב שהוא רצה וכעשי לומר רק כן שהיא חטפה וזירזה את עצמה קודם ותיכף נפטרה לחיי עולם נבי"מ, ועל זה אמרה אשת אאזמ"ר מפאריסאוו וצאלה"ה, שסיבת המחלה ר"ל היה מזה שכל החורף כולו מרישא לסיפא היה ניעור כל הלילות לעבודת הבורא יע"ש, וזה לא רצה כ"ק אאזמ"ר לספר, ז"ע ועכ"ל"א (אמרי יהושע).

דרכו בקדוש [של הרחיק מפאריסוב] למעט באכילה עד שיפסק ילד קטן הי' אוכל יותר ממנו, אך בהסעודה הי' דרכו לשתות כוס יין מהאנשים אשר העמידו להשלחן הסהור שלו למען שהי' להם ישועה הנצרכים, והי' דרכו לומר בזה"ל: אחז"ל בראש כל אסון אנא חמר (ב"ב פ"ג), באם נותנים לי יין אנא חמר, "כי הי' נהנה מזה כל אסון, הי' רפואה לכל חולי ישראל עכ"ל"ה. (כתר יהודי עמי חו).

נכד היהודי הקדוש ז"ע

פעם אחת באמצע הלילה הקיץ אדמו"ר זצוק"ל מפאריסוב את משמשו ר' זושא אשר היה ישן בחדר הסמוך לחדר רבינו ואמר לו קום נטול ידך ולבש בדידך ונטול ידך

ולבש בגדיו ויקם, ויאמר לו רבינו תן לי דיו ונייר ונתן לו וכתב רבינו פתקא ואמר לר' זושא, הנה בונם ממינצק הוא כעת בחולי מסוכן, לכן נלך לר' משה רייזיליס כי הוא נכד המגיד הקדוש ונכד הרבי מלובלין, אולי יעשה השי"ת בזכותם וישלח לו רפואה, והרה"צ ר' משה צלחה"ה היה ישן אז בבית רבינו באחד החדרים והלך רבינו ומשמשו לחדר ר' משה וידפוק המשמש על הדלת ויאמר הנה רבינו עומד פה ורוצה לנס. ויהי כשמוע הרב ר' משה אשר רבינו רוצה לנס ויקם בזריזות ויפתח הדלת ואמר לרבינו שבו על הכסא וישב ויתן לו רבינו הפתקא וחיי' זהובים לפדיון ויאמר לו הנה בונים ממינצק הוא עתה בסכנה גדולה לכן התפללו עבורו שיעשה השי"ת בזכות אבותיכם המגיד והרבי מלובלין. ויאמר הרב ר' משה הנה זכות אבותי יעמוד לו שיתרפא במהרה רפואה שלימה. והמעשה היה שבזו הלילה נפל הגביר ר' בונם פתאום בחולי מסוכנת עד שהרופאים אמרו נושא ושלחו את חתנם ר' איטשי לפאריסוב, ויהי בבוקר כאשר בא ר' איטשי לפאריסוב ויספר לו שיעשה מה שהיה בזה הלילה, וכאשר נכנס נימנה אמר לו רבינו שישע לביתו כי ב"ה בטל דינא וכך הוה שנתרפא מיד.

פעם בא אחד אל הרחיק והתאונן לפניו שהוא בעל יסורין, ואמר רבינו הקדוש לי אין ממלאים משאלותי ולאיש הזה נתנו לו, שוב התאונן האישי שהיסורין מבטלו אותו מעסקיו ואין לו פרסה ואמר לו רבינו אי"כ ילכו היסורים ממך, וכן הי' שנתרפא מהרה.

פעם נחלה ר"ל אברך אחד מחסידי הרחיק, והיה מסוכן ל"ע, ובאו בבכיה להרה"ק ונתנו עבורו פתקא, ושאל אדמו"ר בן כמה שנים הוא, ואמרו לו בן תשע עשרה, ואמר רבינו אין בית דין של מעלה יכול להענישו ונתרפא, וכשהגיע לשנת עשרים הלך לעולמו רחמנא ליצלן, ולימים נחלה חסיד אחד מגאורואלין מחסידי רבינו הקדוש ונטה למות ר"ל, ושלחו שליחים הרבה לאדמו"ר זצוק"ל, ושאל רבינו על שנתו בן כמה הוא ואמרו גם כן שהוא בן תשעה עשר ואמר רבינו גם כן שאין ברשות בית דין של מעלה להענישו, ואז היה בפאריסוב רב אחד, ואמר רבינו אפשר יעשו לזה כמו שעשו להאברך הנזכר, לכן אני רוצה מכם שתפסקו לך תורה שבדין הוא שיחיה, וכן עשו וכתבו פסק בית דין ושלחו הפסק לגאורואלין ונתרפא וחיה.

אצל הרחיק הי' פעם אחת שלאחד הי' עליו משפט על שעשה ענין אחד שאסור ג"כ עפ"י ד"ת שלנו, ובא להזכיר אי"ע אצל אדמו"ר המגיד הקי מטריסק צלחה"ה, והשיב לו בתר דעבדין מתמלכין, והקפיד עליו ודחה אותו. ובא אל הרחיק, והשיב לו דנרמו באורייתא המתקה שלו דאברהם אע"ה כשהתפלל על סדום ביקש וחיפס צדיקים (ור"ל) לעשות טובה ולכן לא יכול להצילם, אבל משה רבינו ע"ה רצה לעשות טובה לכן אמר, "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה" (שמות לב, א), ועכ"ז מחמת רוב רחמי על השי"ת שהוא אין סוף ב"ה ובי"ש, וכענין זה במרגלים שאמר ארץ משי"ת אף לרשעים, וע"ז השיב לו השי"ת סלחתי כדברך, לכן איפוא עשה זאת והנצל עשה אפעלאציע והשי"ת יעורך בוודאי וכן הי'.

מדברי תורתו

וישאו את שכם על חמוריהם. הרחיק מפאריסאוו בעת שבא אצלו חסיד מעיר מאגנישאו, והי' ת"ח ומדוכא בעינות ר"ל, והי' אז שבת חנוכה ובסדר פ' מקץ, ואחר שבת כאשר בא ליקח רשות ליסע לביתו ואמר לו כ"ק אדמו"ר זצאלה"ה בזה"ל: הנה השבטים שבטי ד' היו בני מלכים בני יעקב אע"ה והיו קדושים עליונים והיו יושבים על התורה ועל עבודת, וכאשר נתהוה הרעב והיו מוכרחים לטלטל אי"ע ולשבר גופם לבקש טרף לנפשם ולירד למצרים, אולי תאמר שהי' נוגע להם למוחם למנוע איזה עבודת הבורא ח"ו והכתוב מעיד עליהם, שהכתוב אומר "וישאו שברם על חמוריהם" היינו השחרון הגוף והטלטול שהי' להם את נתנו על החומר על הגוף, אבל לא הי' נוגע להם למוחם רק היו עובדים הב"ה כמו תמיד, ותיכף הכניס דבריו הקדושים בלב השומע ובא לביתו בהתחזקות גדול וישב אי"ע ללמוד ולא הי' משגיח במה שלא היה לו על מנוח סעודה אחת.

זכותו יגן עליו ועל כל ישראל אמן

ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי

הבית שם בבית, ואיתא במדרש רבה (פ"ב ט"ו) בדק את עצמו ולא מצא עצמו איש, וצריך ביאור דאם כן איזה נסיון היה לו בזה.

וא"ז זללה"ה בייטב לב בפרשתן כתב בביאור המדרש, על פי מה שכתב בספר תומר דבורה (פרק א) לפרש (מ"כ ז יח) מי אל כמון, כי הקב"ה נקרא מלך נעלב, כי הרי אין דבר נסתר מהשגחתו, ואין רגע שלא יהיה אדם ניוון ומתקיים מכת עליון השופע עליו, והאדם חוטא בכח ההוא, והקב"ה לא מנעו ממנו, אלא סובל עלבון כזה להשפיע בו כח ותנועות אברים, והוא מוציא אותו כח בחטא ועון כו'. וזה שאמר בדק את עצמו, היינו כח עצמו, ולא מצא בו כי אם כח אלקי הנשפע, וזה לא מצא עצמו איש, היינו שאין כח באיש זולת חלק אלקי, ואיך יקח כח אלקי לחטוא בו להמרות עיני כבודו, אבל היה בגדר אנושי ובכח בחירתו, אך בשכלו שפט להתגבר על יצרו מכת שאין בו זולת כח אלקי כאמור, עכ"ד. ואף אנו נימא בה מילתא.

ויתבאר על פי מה שהביא א"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר קרישין אות מה) משמיה דהר"ק בעל עטרת צבי מודיטשוב ז"ע לפרש הכתוב (קהל ג ט) ומותר האדם מן הבהמה אין, כי עיקר המותר שיש לאדם על הבהמה הוא בחינת אין, כלומר שאם האדם מתאווה וחושק לאיזה תאוה וחפץ לעשותו, בידו לשבור טבעו ולומר אין וימנע מלעשותה, אבל בהמה מה שלבה חפץ ויכולה לעשותו היא עושיה, ואין בידה להמנע ושלא לעשותה, עכ"ד.

ובזה פי' מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (מהר"ת פ' שופטים עמוד קלד) הכתוב (דברים יח יד) ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך, שהשי"ת נתן יתרון זה שתוכל למאן ולומר אין אני חפץ ברע, ובכח זה תוכל להתנגד ולהתרחק מנסיונות, עכ"ד.

והנה יוסף היה בן שבע עשרה שנה, והתגברות היצר היה גדול עד מאד בתוקף טומאת ארץ מצרים, ולזה דרש המדרש ברוך עצמו, וראה כי גדול כח היצר וכח התאוה, ולא מצא עצמו איש, היינו שאם חלילה ילך אחר תאוה לברו אינו בגדר איש, כי מותר האדם מן הבהמה אין, אבל אם ילך אחר תאוה לברו במה הוא יותר מן הבהמה, ואם כן הרי אינו בגדר איש, ולזה נאמר וימאן, כי יוסף הצדיק התגבר עצמו ואמר אין.

ויש להסביר הענין יותר על פי מה שכתב באור החיים הקדוש (פ' שמיי) בענין הקרבנות, דלכאורה הרי אמר הנביא (יהוה"א יח ד) הנפש החוטאת היא תמות, ואם כן איך יביא קרבן ויפטור, ונראה כי טעם נכון יש בדבר על פי המשפט, כי כשהאדם חוטא אין בחינתו בחינת אדם, על דרך אמרם ז"ל (וה"ק ח"י שרה קכא). אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות ונעשה בהמה, וביום שחזר בתשובה רוח היא באנוש ועלה ממדרגת בהמה למדרגת אדם, האם ראוי להמית אדם זה תחת בהמה, לזה יביא קרבן דוגמת החוטא שהוא בהמה, עכ"ד.

ובזה פירש א"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' וירא) הכתוב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה, ודקדקו אדם למה לי, דודאי רק באדם דיבר הכתוב. אך הכוונה דרוקא כשהוא אדם היינו אם שב מדיעתו ועלה למדרגת אדם, אזי יקריב קרבן מן הבהמה ונרצה לו לכפר עליו, דאם לא כן נפש החוטאת נידון בחמורה, אך אם ישוב בתשובה, יש לו להביא ממין הבהמה כמו שהוא היה דוגמתו בעת אשר חטא בבחינת בהמה, עכ"ד.

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת וישב שנת תשס"ט לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ובחינת זו כתב בספר העקרים (מאמר ג פרק ב) לבאר מפני מה ביצירת כל הבעלי חיים נאמר בהם כי טוב, וביצירת האדם לא נאמר כי טוב, לפי שאין בבעלי חיים שום שלימות זולת שלימות המציאות, ולכן נאמר ביצירתם כי טוב, לרמז כי עם מציאותם מיד נשלם הטוב שאפשר שיהיה בהם ולא יקוה בהם שלימות אחר, אבל ביצירת האדם לא נאמר כי טוב, להורות כי הטוב המכוון באדם אינו המכוון בשאר הבעלי חיים, אבל יקוה שיגיע ממנו טוב אחר יותר נכבד, ולא יגיע הטוב עם מציאותו מיד, אלא אחר שיוציא הכוחניות מן הכח אל הפועל אז יגיע אל שלימות המכוון בו שהוא שלימות התכלית, עכ"ד.

ובזה כתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' בראשית) בטעם הדבר שאמר הקב"ה (בראשית א כו) נעשה אדם, דלכאורה יש מקום לטעות בזה כמבואר בגמרא (סנהדרין לה:), אך י"ל כי עיקר כוונת בריאת האדם שיגיע לשלימותו על ידי פעולת עצמו בבחירתו, ואם כן איך יאמר אעשה אדם, והרי באמת אינו בגדר אדם בעת בריאתו כל זמן שלא הוציא כוחו לפועל השלימות, ולכן נאמר נעשה אדם לשון רבים, היינו הקב"ה והאדם עצמו, כי לא יהיה בגדר אדם על ידי פעולת הקב"ה לבדו, רק בצירוף פעולת עצמו. ומסיק שם בדבריו, דכבר קיימו וקבלו החכמים ע"ה דכל מחוסר השלמות ומשולל ממנו הוא בהמה בצורת אדם ולא אדם, עכ"ד.

וממוצא הדברים אנו למדים, כי רק מי שהוא עוסק בתורה ובתפלה, והוא לוחם עם היצר ומתגבר עליו, הנו בגדר אדם, וכמו שדרשו חז"ל (עבודה זרה יט) ע"ה פ' (תהלים ק"ב א) אשרי איש ירא את ה', אשרי מי שמתגבר על יצרו כאיש. מה שאין כן מי שהולך אחר תאוה לברו זה אינו בגדר אדם, אלא בהמה בצורת אדם, וע"ד שפי' א"ז זללה"ה בישמח משה בפרשתן הכתוב (תהלים ט"א) נמשל כבהמות נדמו, ר"ל האדם הוא נמשל ולא מושל, מחמת כבהמות נדמו, ר"ל שהנדמה היא כבהמה ולא אדם, עכ"ד. וכמו כן ביוסף הצדיק אשר נתנסה בנסיון גדול, שהיצר"ר השקיע בו כוחות עצומות להכשילו בידעו כי קדושתו הוא יסוד קדושתן של עם ישראל, וכדאיתא במדרש (ויק"ר פ"ב ס"ה) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו ישראל בזכותו, ואלמלא היה מתגבר על הנסיון הגדול איך היו בני ישראל יכולים להתגבר בדורות העתידיים, ולכן התגברו עליו כל כוחות היצר"ר במלחמה כבידה להכשילו ח"ו, אולם יוסף הצדיק בדק עצמו ולא מצא עצמו איש, לא מצא עצמו בגדר איש אם יעבור חלילה על עבירה חמורה הלזו, וכמו בהמה אינו מוציא שלימותו מכת אל הפועל, ככה היה רואה את עצמו אם חלילה יעבור העבירה, ויוסף הצדיק ידע והבין שאם יעמוד בנסיון הלזו יגיע אל שלימות נפשו אשר לתכליתו בא לזה העולם, וישלחנה אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ, כדי שישבר וכניע כח טומאת ארץ מצרים, ועל ידי זה נעשה

בבחינת אדם והוציא שלימותו, ואלמלא עמד בנסיון לא היה בגדר איש, ובכח זה התגבר עצמו יוסף הצדיק. וי"ל בזה המדרש (ב"ר פ"ב ס"ה) שהיונים גזרו, כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. כי היונים כל מגמתם היה להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, שהאדם יהיה כבחינת בהמה מבלי להתגבר נגד תאוה היצר, ולזה ציוו לכתוב כן על קרן השור, כדי לדמות את האדם כבהמה שלא יגיע אל שלימות התכלית, אמנם הקב"ה עזר ועשה נס גדול בימים ההם ובזמן הזה.

ב

עוד יתבאר המדרש על פי מה שפירשו המפרשים (קדושת לוי פ' עקב) על הפסוק (דברים י"ב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו', שכבר הקשו בגמרא (ברכות לג:) אטו יראה מלתא זוטרתא היא. לכן פירשו דהכי קאמר מה, היינו בחינת ענוה, ה' אלקיך שואל מעמך, אבל לא לחטוא על ידי ענוה. ועל דרך שפירש הר"ק הר"ב ר' וזשא זללה"ה הכתוב (תהלים א) כי הלל רשע על תאוה נפשו, בשביל תאוה נפשו הוא עניו כמו הלל, ומשפיל את עצמו לחטוא במה שלא נאה ולא יאת לא בחר ה', כי אם שיהיה עניו ובחינת מה פסולה כוה לא בחר ה', בהכיר שפלותו וגדולת הבורא יתברך, וזוהו יגיע אליו היראה והפחד ובזכותו ממנו יתברך שמו, עכ"ד. ובדרך זה פירש בנועם מגדים (פ' שמיי) מאמר הכתוב (ישעיה י"ב) זמרו ה' כי גאות עשה, זמרו ה' על הדבר הזה כי גאות עשה, שברא ועשה את הגאות בעולם, עכ"ד. וא"ז זללה"ה בייטב לב (פ' נח) כתב שדור המבול השחיתו דרכם ונוקקים לשאינן מינם מה שלא יאתה אליהם, כי אם השפילו את עצמם בענוה פסולה לחטוא על ידי זה למלא תאוה. והוא שהכתוב אומר (בראשית ו) הנפילים היו בארץ וגו', כי הפילו את עצמם ממדרגתם לכן קראם נפילים, עכ"ד.

וזו ביאור המדרש בדק את עצמו ולא מצא עצמו איש, היינו איש חשוב, כי תמיד היה בעיניו כחדל אישים והתנהג בשפלות ולא בגאות, ועל ידי זה נתגדל הנסיון פי כמה, כי היצר"ר הסיתו לדבר עבירה שיהיה בבחינת הלל רשע על תאוה נפשו, ולזה נראה לו דמות דיוקנו של אביו, הוא יעקב אבינו בחיר האבות, דאף על פי שאינו ראוי למדריגה זו מכל מקום הלא הוא בנו של יעקב אבינו, ובוה התנשא את עצמו ללחום כנגדה בעז ובתעצומות ולהיות מושל ותקף ללחום כנגד היצר"ר.

ובדרך זה עלינו לדעת ללחום נגד כוחות היצר, בעוה"ר הנסיונות עצומים מאד דבר יום ביומו, ואחד מפיתויי היצר הוא להראות את האדם פחיתותו ושפלותו כמה הרבה לחטוא, ואם כן הרי אין שום שויות להתורה ותפלה וקיום המצות שלו, ובדרך זה אינו מניח לו ללמוד ולקיים מצות בהביאו לידי ענוה פסולה, ועליו ללמוד מיוסף הצדיק גם הוא נתנסה בנסיון גדול, ובאופן זה אשר בדק עצמו ולא מצא עצמו איש, הביט על עצמו בפחיתות גדול, ובכח זה פיתה אותו היצר"ר, אך יוסף התחזק עצמו בכל זה, כי נראה לו דמות דיוקנו של אביו, שהתבונן דאף אם מצד עצמו אינו חשוב, מכל מקום דע מאין באת, הרי מצד אבותיו הוא חשוב מאד כי הוא בנו של יעקב אבינו נצר מטעי של האבות הקדושים. ובכח זה יכול כל אחד מישראל להתחזק דאף שהוא עצמו אינו כלום מכל מקום מצד אבותיו יש לו קדושה גדולה, וראוי הוא שישמור עצמו מכל עבירה קלה כבחתמורה.

(המשך בעמוד הבא)

אוצר הגנוז

(המשך מעמוד ד)

הגן רואה בעיניו שכל דברי הרב ז"ל שנתן ב' אותות כדי לידע החלום אם הוא אמיתי או לא, ולעד נר' דאפי"פ כן אגן בדין לא סגי לו בזה כדי לידע אמיתות הבידור דיש בין זה לזה והוא דכבר זכר לנו הרב ז"ל דברי המורה ז"ל וראיתי שם לרבינו המורה בח"ב פ"ה' הדטיל תנאים רבים שיתבטל מחשבתו ותשוקתו מענינים בהבמים ר"ל בחינת תענוג המאכל והמשתה והמשגל ורדיפת השררה והכבוד ובקשת הנצח ואלה רבות לזה יקרא שבה לו החלום בהשגחה האלהית והשפעה הקדושה אמנם אם יחסר לו מכל זה כגון שהוא רודף אחר המאכל והמשתה כ' או אחר הכבוד והשררה אין ספק שהיה החלום ההוא נבואי כי אם מחשבות זרות שבה לו ברעיונו עכ"ל יע"ש.

גם הגאון התשב"ץ בח"ב (ס"ט קמ"ח) חקר הוא ז"ל בענינים כאלו והוא ז"ל פתר לנו מעין לזה ההלכות אמתיים יבואו באדם שידענו צח ומצוחצות ובאדם בריא ביצירתו ובהרכבתו ובמזגו לא יקרנו שום מזג רע ממוזנות מולכים ליחה עבה ושחורה ואידים עבים מערבבים אותו וכשהוא על אופן זה יראה חלומות צודקים כ' והחלום בלתי צודק הוא בהיותו כח המדמה בלתי בריא או מפני שרש יצירתו ברוע הרכבתו או ברוע מזגו כ', וזה פ"ה' כונת מאמרם ז"ל בפרק הרואה (נ"ה ב' ד) רבא רמי כתיב החלומות שוא ידברו וכתבי בחלום אדבר בו כ' ל"ק כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד דאין כונת רבא לומר מלאך ממש או שד ממש שהרי אגן בדין אין לנו בידור איה חלום בא ע"י מלאך ואיה ע"י שד אלא כונתו דהכל באיש החולם דאם יהיה שכלו זך ונקי מכל מחשבות זרות ומסיבות הגורמות לגופו בלי ספק אותו חלום יהיה צודק ואמיתי והוא יקרא ע"י מלאך ר"ל בזה שהוא נבואי ואם יהיה לו סיבות מגורמות מחשבות ודמיונות כגודר לעיל בלי ספק שהוא חלום כוזב ומחשבות זרות עליו על משכבו יע"ש בדבריו.

ובשרת חקרי לב ח"מ ק"ח כתב: ומכל זה למדים דהן בעון בעוד"ר שאפי"פ אם המצא ימצא איה איש שהוא פגוי מכל מחשבות העו"ש ושהיה בטל ממאכל ומשתה כ' ושלא יהיה רודף אחר השררה והתאוה וכיוצא מה שאינו במצא אפי"פ אמיני אפי"פ, מ"מ אין אתה מוצא איש שיהא דעתו פגוי ממשבת המנוזנות שעלה ויקר השערים לאין תכלית ותודי כל היום הוא נרדף למצוא ולהביא טרף לביתו, ובפרט מקרי הזמן דאין לך יום דאין קללתו מרובה כ' ותמיד לבו הולך חשכים, וא"כ איה דרך ישכון עליו רוח נבואי ולבו בל עמו כרג דאי דכל החלומות דאגן חלמים אין בהם ממש לפי מה שנתבאר ואפילו בחלומות שגראים עוקריים וצודקים כבר דתי בתש"ו הגאון התשב"ץ ז"ל בתשובתו שם דעליהם הוא שאמרו אין חלום בלא דברים בטלים והייש על דרך שאמרו שם בפ' הרואה חלום אפי"פ שמקצתו מתקיים כולו אינו מתקיים כ' והמבואר מדברי הרב ז"ל הוא דאפילו החלומות דיש לחוש להם אינו אלא מתורת ספק ולכן כתב הרב דאפוקי ממונא עפי"פ החלום לא מפיקין, וכן הוא מבואר בשאלות דרב אחאי גאון ז"ל, והטעם דכיון דאין אגן ודעיים בטיב החלומות אם אמתיים או לא אי"כ מה שאנו חוששים אינו אלא מתו" ספק ואין לנו להוציא ממנו על הספק.

לקט מרבותיו ז"ל בעניני החלומות

כשרואה בחלומו שכת הדמיון שכת בדברים המושגים בחושים דבר שלא הושג כמותו בכח החוש, כגון האלומים הללו שאין להם כח הנועה והדמיון מראה להם בחלום תנועה לסבב ולהשתנות, וכן השמש והירח לא הושגה להם תנועת השתנואה לאדם, ולכן צפה להם יוסף בראותו המקרים אשר קרוהו ידע שסוף החלומות ההם להתקיים. (דרשות ופ"י רבינו יונה, יושב).

סימני החלום אשר יצדק, כשיראש בחלום כי הוא שלם בדעתו להבחין דבר עד שישכיל לדעת דברים שלא יתכן להיות בהקין וירגיש שהוא חולם, זה יגיד כי אין חלומו בלבול הדעת וערוב השכל ורוחות ותעלול" בן, אלא מודיעני אותו עליונים למעלה עתידות. (אורחות, בראשית מא, א).

כל חלום יש בו שום ממשות, אבל חלום שהוא רואה כשהוא צם אין בו ממשות (ספר העיקר, ערך מות).

אמרו חז"ל אין מראין לו לאדם אלא הרהורי דימא, ודינאל אמר לנין רעיונו על משכבן סליקו. ולכאורה הענין שבדאי נשמתו של כל אדם רואה ומביט מה שלמעלה עד היכן אשר כוח הנפש מגיע, אך בשביל לגופו בעת הקיץ, מתבלש ברעיוני הגוף ומבדיל בינו לבין מה שראה והביט, לא לפעמים מתבלש ברעיוני של כוח המדמה שלו ממה שהרהר ביום, ולפעמים אף הרורים של יום דומים למה שראה למעלה, ואז אין ההתבלשות ההיא רחוק מהגנת פתרון ההוא, ולכן אנשי גדק חלומותם עוקריים יותר, דאפי"פ דאדם בעל בחירה להרהר ביום מה שאייתה נפשו, מכל מקום אדם שכל מגמת מחשבותיו ורעיונותיו נתונים תמה לה' ולתורתו, הקב"ה מומין לו הרורים ביום באופן שיכול לגלות לו בלילה מה שנגדו למעלה לטוב או למוטב. (תחם סופר, מ"ק, י"ד ופרקי חולם).

שמעתי לפרש כל החלומות תחת הפה, ר"ל לפי מה שהפה של אותו אדם רגיל לדבר אם אמת מראין לו חלום אמת, ואם שקר שקר. (ישעיה משה יושב).

דברות קודש מביני מון אדמו"ר שליט"א (המשך מעמוד ג)

כולנו זרע אברהם יצחק ויעקב, ואף שרוחקים הם מדורינו אלה מכל מקום הם קרויים אבות, ואנו קוראים את שמם בתואר איבנו, כי אנחנו בניהם, ואם יסיתנו היצר לומר שהתורה והמצות שלנו אינו חשוב, נצייר לעצמינו כאילו יעקב איבנו עומד עלינו, וזה יחזק אותנו שאם מצד עצמינו איננו חשובים מכל מקום מצד אבותינו יש לנו חשיבות גדול, וחשוב מאד בשמים מצותיו של כל אחד מישראל הן דאורייתא והן דרבנן כקטן כגדול, וכל זה אנו למדים מנסיון של יוסף הצדיק שידע האדם מה עליו לעשות במצב כזה אשר אינו מוצא עצמו בגדר איש חשוב, ובהו יוכל להתחזק נגד כוחות הרשע הרוצים להביא את האדם לירי עבירה ח"ו.

הדשיית יעזור שעתור עלינו הנסים ונפלאות אשר עשה הקב"ה עמנו, בני ישראל עומדים סיונות גדולות, הן מיצה"ר הפנימי והן המיצוני, לא ראי זה כראי זה, מ תמיד בא היצה"ר במלבושיו שונים, וצריך האדם להתחזק נגד היצה"ר ולעבוד את הקב"ה לדעת שהוא זרע אברהם יצחק ויעקב, ויעזור השי"ת שנוכה לעבדו בשמחה ובלב תמים, ונוכה להגביר אור על גבי חושך, ואורות הקדושים היורדים בימי חנוכה מעט אור דוחה הרבה מן החושך, שידחה ששכות הגלות המר, ונוכה להתרוממות קרן התורה ישראל והתגלות כבוד שמים עליו בני"א.

צמצונו הלכה

בירורי הלכות, נרדף ונסדר ע"י מערכת 'בית ועד החכמים' ע"י מבצר הכוללים קרית יואל והמו למראת עינו על הנה"צ זומ"צ קרית יואל שליט"א
לחצרות והארות: 845 662 4936 או ע"י הפקס: 845 781 7213

דיני ע"ל הנסים. רצה. יעלה ויבא בברחמ"ז

(א) בשבת זו אומרים ברכת המזון ועל הנסים ורצה ויעלה ויבא, וע"כ נבאר מהו הדין אם שכח לומר ועל הנסים או רצה או יעלה ויבא.

(ב) אם שכח לומר ועל הנסים, והתחיל ועל הכל, אם לא אמר עדיין ברוך אתה ה', חוזר לועל הנסים, ואם אמר השם אינו חוזר, אלא ממשיך בברכת המזון עד שמגיע לונמנא הן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, ואח"כ אומר הרהמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת וכו' ואח"כ הרהמן הוא יחדש עלינו וכו' ואח"כ אומר הרהמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, וממשיך בימי מתתיהו בין יחגן וכו', ואח"כ חוזר להרהמן הוא יבנינו לימות המשיח וכו'.

(ג) אם החליף ואמר יעלה ויבא ואח"כ רצה, יבא, ואם שכח לומר רצה והתחיל לומר יעלה ויבא ונזכר באומצע, גומר יעלה ויבא ואח"כ אומר רצה.

(ד) אם שכח לומר רצה, או שכח לומר יעלה ויבא, אם נזכר קודם שאמר השם של חתימת הברכה [שאמר ברוך אתה לחוד], חוזר ואומר מה ששכח ואומר עוד הפעם ובנה וירושלם וכו'.

(ה) ואם כבר אמר תיבת ה', או יש נפק"מ בין רצה ליעלה ויבא, ונבאר קודם דין רצה, שבכ"ג גומר ואומר בונה ברחמי וירושלים אמנ', ואח"כ אומר ברכה מיוחדת מנדפס כסידורים "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל בארבה לאות ולבבירה, ברוך אתה ה' מקדש השבת" ואח"כ ממשיך בברכת הטוב והמטיב.

(ו) ואם שכח בין רצה ובין יעלה ויבא או נוסח הברכה כך הוא "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל בארבה וראשי הדישים לזכרון, ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל וראשי הדישים".

(ז) ואם שכח "רק" יעלה ויבא, אומר נוסח הברכה כזה: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שנתן ראשי הדישים לעמו ישראל לזכרון, ויש שאומרים אותו בלי הזכרת השם כזה "ברוך שנתן ראשי הדישים לעמו ישראל לזכרון" [ברכה זו אומרים אפילו בסעודת הילול].

(ח) וכו' כשלא התחיל עדיין ברכת הטוב והמטיב, אבל אם התחיל ברכה זו, או תלוי, אם שכח רצה בשתי סעודות הראשונות של שבת, חוזר לראש ברכת המזון, אבל בסעודה שלישית של שבת, או כששכח לומר יעלה ויבא [בכל הסעודות], אינו חוזר לראש ברכת המזון, אלא גומר ברכת המזון כדרכו (ודוקא בר"ח, אבל אם שכח לומר יעלה ויבא ביום טוב, יש אופנים שצריך לחזור ולברך בהמ"ז, ואין כאן מקומו).

(ט) מה שנתבאר דאם שכח רצה בשתי סעודות הראשונות שחזור ומתחיל עוד הפעם ברכת המזון, יש בזה חידוש דין שאם בפעם הראשון אמר ועל הנסים אינו חוזר ואומרו בפעם השנית, אבל יעלה ויבא חוזר ואומרו אף אם אמרו בפעם הראשון.

=====

א ש"ר"ע (סי' תרפ"ב סעיף א)
ב ר"מ"א (סי' קפ"ז סעיף ה וסי' תרפ"ב סעיף א) (הטעם שאומר קודם הזכרת שבת ואח"כ ר"ח ואח"כ חנוכה משום דהתדין ושאינו תדיר, תדיר קודם (משום סי' תרפ"ב סעיף במש"ח אפי"פ)
ג משנ"ב (סי' קפ"ז סעיף א) וקצות השולחן (סי' כ"ד סעיף א)
ד הנה"צ הרומיני שליט"א האריך בזה בחשובו (נתיב בסי' א) והוציא משם שאף שדעת השאגת ארי"י (סי' כ) שצריך להפסיק באומצע יעלה ויבא, ואמרו רצה ואח"כ יחזור עו"ש לומר יעלה ויבא, רמ"א דעת הרבה פוסקים דלא כותבי אלא גומר יעלה ויבא ואח"כ אומר רצה (נפלאות הש"ת"ר ט"ה ויח"ל סי' ע"ד ונחלה בתוס' סי' י"ד א"ת ר"י ובספ"י יושב"ס ונתיב הש"ת היח"ל ס' ח"ב סי' ע"ד, וע"ש דבר הש"ת המינין שליט"א מנדר הרבה פוסקים שנתנו בירורא ס"ל כהש"תא נ"ה ב"ה) וכ"כ בשו"ת דברי מלאכ"ל (ח"א סוף סי' א) דליגן דגומר יעלה ויבא דלא כהש"ת א'
ה משנ"ב (סי' קפ"ז סעיף א)
ו ש"ר"ע (סי' קפ"ז סעיף א) (בסדר מהרי"ח ע"ש
ז ש"ר"ע (סי' קפ"ז סעיף א) ומשמע שם שזה אינו למתלה עיי"ש, וכ"כ הקצות השולחן (סי' כ"ד בה"ש סעיף א) וברכת הבית (שם)
ח ה"ש"ע (סי' קפ"ז סעיף א) ואפי"פ שכתב שאינו חותם בר"ח, מ"מ המג"א (סעיף א) תמה ע"ז מדוע לא יחתם בר"ח, וכ"כ הנה"צ (סעיף א) ומשנ"ב (סעיף א) ושא"ש שחוחם גם בר"ח
ט הנה"צ הש"ת המחבר (בסי' קפ"ז סעיף א) הוא בלי הזכרת השם כלל, וכתב הש"ת (סעיף א) שכן דעת הברכ"י, ונראה שכן דעתו עיי"ש, וכ"כ הפמ"ג (ב"י סעיף א) וכ"כ הברכת הבית (שם י"ד סעיף א) וכ"כ החיים (סק"א) וכן הנוסח במקצת סידורים. אולם בלבש (סעיף א) כתב לאומרו עם שם ומלכות וכ"כ הא"ר (סעיף א) ומביא כן בשם הרבה ראשונים, וכ"כ הנה"צ (סעיף א) והחיי אדם וקצרו ש"ע ומשנ"ב (בב"ל ר"ה אמר ע"ש בארמ"ה), וכ"כ בשלחן העהוד, וכן הנוסח בסידור העיב"ץ
ע הטעם בתנאי (סי' קפ"ז סעיף א)
פ ע"ב בבב"ל (סי' קפ"ז סעיף א) ר"ה ע"ה דאם אמר ברוך אתה ה' מקדש החיל (דלא כתיב"א עיי"ש) וכ"כ הש"ת (סעיף א) בשם הברכ"י, ובתנאי (סעיף א) כתב, שאף אם התחיל תיבת "ברוך" לחוד, מקדש החיל, וכ"כ בקיצור ש"ע (סי' כ"ד סעיף א) ובמאמר מרדכי (סי' קפ"ז סעיף א) ותה"ל"ד (סעיף א) וליקוטי מהרי"ח (בסדר מהרי"ח) וכ"כ הכף החיים (סעיף א) שבעוד אחרונים שמפקדו בזה
מג"א (סי' קפ"ז סעיף א) ר"א"ר (סעיף א) ונתיב (סי' א) וד"ה"ח וכ"כ החיים (סעיף א), וע"ב משנ"ב (בסעיף א) שמביא פמ"ג
נתיב (סי' א) וכל האחרונים